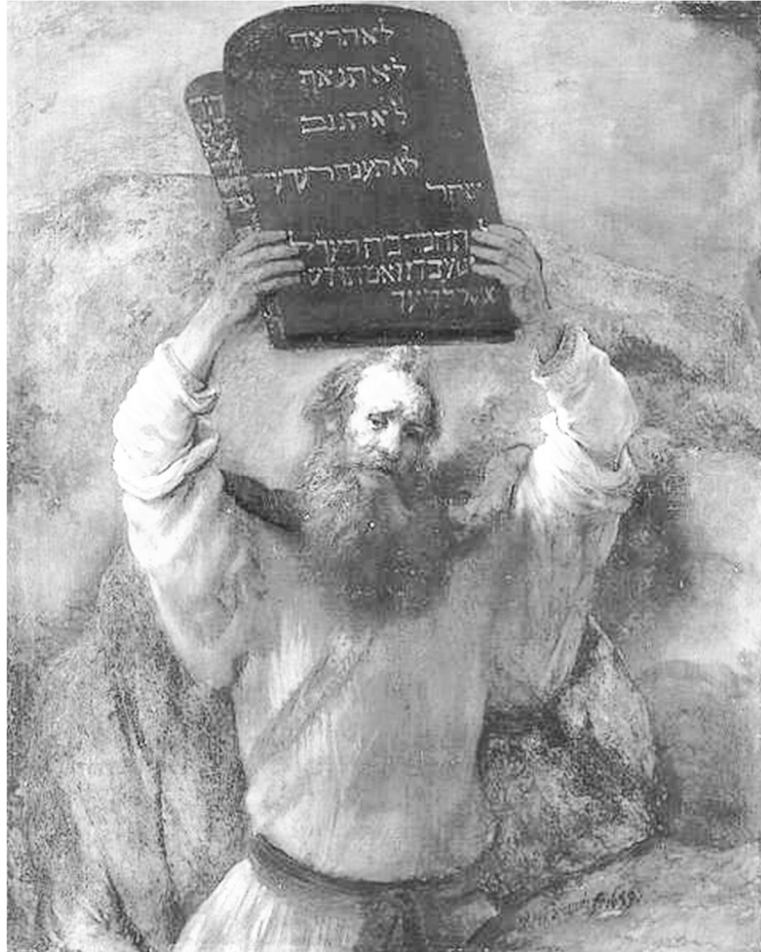

Syllabus Bijbels Hebreeuws voor beginners

Bernard Kemperman

Inhoud

Les 1	6
1.1 Het alfabet	6
1.2 Abjad	7
1.3 Sin en sjin	7
1.4 Alef en ajin	7
1.5 Dezelfde uitspraak	8
Oefening	8
Les 2	9
2.1 Leesmoeders (a)	9
2.2 Klinkertekens	9
2.3 Lettergrepen en klemtoon	10
2.4 Kamets chatoef	11
2.5 Sjwa	12
2.6 Sjwa mobile	12
Oefening	13
Les 3	14
3.1 Leesmoeders (b)	14
3.2 Mappiek	15
Oefening	15
Les 4	16
4.1 Wortels en patronen	16
4.2 Mèteg en makkeef	16
4.3 Dageesj (a)	17
4.4 De begadkefat-letters	17
4.5 Dageesj (b)	18
Oefening	19
Les 5	20
5.1 Gutturalen	20
5.2 Furtieve patach	20
5.3 Accenten	21
5.4 Ktiev en kree	21
5.5 Het uitspreken van een Hebreeuws woord	22
5.6 Compleet overzicht van klinkertekens	25
Oefening	26
Les 6	27
6.1 Het lidwoord	27

6.2 Het onregelmatige woord אָרֵץ	28
Oefening.....	28
Les 7.....	29
7.1 Geslacht en getal	29
7.2 Bijvoeglijke naamwoorden	29
7.3 Status constructus.....	30
Oefening.....	31
Les 8.....	32
8.1 Voorzetsels	32
8.2 ׀ ‘en’	32
8.3 De noen-regel.....	33
8.4 Het voorzetsel לְ.....	33
8.5 Overige voorzetsels.....	34
Oefening.....	34
Les 9.....	35
9.1 Persoonlijke voornaamwoorden.....	35
9.2 Persoonsachtervoegsels.....	35
Oefening.....	37
Les 10.....	39
10.1 Aanwijzende voornaamwoorden.....	39
10.2 Vragende voornaamwoorden	39
10.3 לְ.....	40
10.4 אֲשֶׁר	40
Oefening.....	41
Les 11	42
11.1 Overzicht van het werkwoord	42
11.2 Stammen.....	42
11.3 Sterke en zwakke werkwoorden.....	43
11.4 Qal perfectum.....	43
11.5 Toestandswerkwoorden	44
Oefening.....	45
Les 12.....	46
12.1 Imperfectum	46
Oefening.....	46
Les 13.....	48
13.1 Gebiedende wijs (imperatief).....	48
13.2 Jussief en cohortatief.....	48
13.3 Ontkenning en prohibitief	49

Oefening.....	49
Les 14.....	50
14.1 Participium (tegenwoordig deelwoord)	50
14.2 Infinitief	50
Oefening.....	51
Les 15.....	52
15.1 Hebreeuwse werkwoordstijden	52
15.2 Imperfectum consecutivum.....	52
15.3 Perfectum consecutivum.....	53
Oefening.....	54
Les 16.....	55
16.1 Nota objecti ׀׀	55
16.2 Persoonsachtervoegsels bij voorzetsels	55
16.3 Nif'al.....	57
Oefening.....	58
Les 17.....	59
17.1 Pi'el.....	59
17.2 De mankiel-letters	60
17.3 Pu'al.....	60
17.4 Hitpa'el	61
17.5 Metathesis	61
Oefening.....	62
Les 18.....	63
18.1 Hif'il	63
18.2 Hof'al.....	63
18.3 Vraagzinnen.....	64
Oefening.....	65
Les 19.....	66
19.1 Overzicht van het werkwoord (zie ook 11.1).....	66
19.2 Werkwoorden met gutturalen of reesj	66
19.3 Gutturaal als eerste radicaal (Paradigma 2a & b)	67
19.4 Gutturaal als tweede radicaal (Paradigma 3)	67
19.5 Gutturaal als derde radicaal (Paradigma 4).....	68
Oefening.....	68
Les 20.....	69
20.1 Zwakke werkwoorden.....	69
20.2 Het zwakke werkwoord ׀"׃ (Paradigma 5).....	69
Oefening.....	70

Les 21	71
21.1 Het zwakke werkwoord פ"נ (Paradigma 6a).....	71
21.2 Het werkwoord לקח (Paradigma 6b)	72
21.3 Noen als derde radicaal	72
Oefening.....	73
Les 22.....	74
22.1 Het zwakke werkwoord פ"י (Paradigma 7a & b).....	74
22.2 Het werkwoord הלך (Paradigma 7c).....	75
Oefening.....	76
Les 23.....	77
23.1 Het zwakke werkwoord ע"י (Paradigma 8a & b)	77
23.2 ע"ו	77
23.3 ע"י.....	78
23.4 De werkwoorden מות, בוש en בוא.....	78
23.5 Het zwakke werkwoord ע"ע (Paradigma 9a & b).....	78
Oefening.....	79
Les 24.....	80
24.1 Het zwakke werkwoord ל"ה (Paradigma 10a & b).....	80
24.2 Veelvoorkomende werkwoorden ל"ה (Paradigma 11a en b)	81
24.3 Het zwakke werkwoord ל"א	82
Oefening.....	82
Les 25.....	83
25.1 Dubbelzwakke werkwoorden.....	83
25.2 פ"נ of פ"י en ל"א	83
25.3 פ"נ of פ"י en ל"ה	83
Oefening.....	84
Appendix: Kamets chatoef.....	85
Woordenlijst bij de oefeningen: 1. Hebreeuws – Nederlands	86
Woordenlijst bij de oefeningen: 2. Nederlands – Hebreeuws	98
Paradigmata.....	100
Register	110

Les 1

1.1 Het alfabet

Naam	Vorm	Transliteratie	Uitspraak
álef	א	'	' (glottisslag)
beet	ב	<i>b</i>	b (of v)
gímel	ג	<i>g</i>	g als in Fries “goeie”
dálet	ד	<i>d</i>	d
hee	ה	<i>h</i>	h
waaw	ו	<i>w</i>	w
zájin	ז	<i>z</i>	z
cheet	ח	<i>ḥ</i>	ch als in “lach”
teet	ט	<i>ṭ</i>	t
jod	י	<i>y</i>	j
kaf	כ; sluitvorm: ך	<i>k</i>	k (of ch)
lámed	ל	<i>l</i>	l
meem	מ; sluitvorm: ם	<i>m</i>	m
noen	נ; sluitvorm: ן	<i>n</i>	n
sámech	ס	<i>s</i>	s
ájin	ע	'	' (glottisslag)
pee	פ; sluitvorm: ף	<i>p</i>	p (of f)
tsáde	צ; sluitvorm: ץ	<i>ṣ</i>	ts
kof	ק	<i>q</i>	k
reesj	ר	<i>r</i>	r
sin / sjin	ש; ך / שׁ	<i>ś / š</i>	s / sj
taaw	ת	<i>t</i>	t

N.B. In deze syllabus wordt geen gebruik gemaakt van de gangbare transliteratie/transcriptie van Hebreeuwse woorden. In andere werken kunt u dit wel tegenkomen. In plaats daarvan wordt hier de uitspraak weergegeven op een manier die past bij de Nederlandse spelling.

1.2 Abjad

Het Hebreeuwse alfabet is een abjad, een alfabet met alleen medeklinkertekens. Klinkers kunnen wel worden uitgedrukt door middel van leesmoeders (zie 2.1 en 3.1). In latere tijd (10^e eeuw A.D.) hebben schriftgeleerden, genaamd de Masoreten, een systeem van klinkertekens bedacht om de uitspraak te bewaren (zie 2.2). Dit is geen onderdeel van het alfabet. Ook alle overige tekens, stipjes en accenten die we in de Hebreeuwse teksten aantreffen, zijn door de Masoreten ingevoegd.

1.3 Sin en sjin

Het Hebreeuwse alfabet van tweeëntwintig letters is ontleend aan het Fenicisch. De Hebreeuwse taal kende echter meer dan tweeëntwintig medeklinkers. Daarom werd de letter sjin voor twee klanken ingezet. De sjin heeft dus twee waarden, die door de Masoreten onderscheiden worden door middel van een stip. De sin was oorspronkelijk een aparte klank (de zogenaamde lateraalfricatief), maar is op een gegeven moment samengevallen met de *s* die met samech geschreven wordt. De spelling is daarbij niet veranderd, op enkele “spelfouten” na. We kunnen dit vergelijken met de *g* en *ch* in het Nederlands, die hetzelfde worden uitgesproken, maar in de spelling niet inwisselbaar zijn.

Voorbeelden:

סוס uitspraak: *soes*; betekenis: ‘paard’

שָׂדֶה uitspraak: *sadè*; betekenis: ‘veld’

שָׂמַר uitspraak: *sjamar*; betekenis: ‘hij bewaakte’

De sin en de sjin gelden als één letter in het alfabet, maar in woordenboeken worden ze uit elkaar gehouden, waarbij de sin eerst komt.

1.4 Alef en ajin

De alef en de ajin zijn géén klinkers. De alef drukt de zogenaamde glottisslag uit. Deze klank maakt men door in de keel met je stembanden de luchtstroom af te sluiten en vervolgens los te laten. Dit levert een tikje op. (Kijk voor meer informatie op Youtube naar “Marc van Oostendorp, Maak je eigen glottisslag”.) Deze klank vinden we in het Nederlands ook tussen klinkers, bijvoorbeeld in het woord “chaotisch”.

Voor het Hebreeuws geldt dat de alef een volwaardige medeklinker is, maar dat deze in veel gevallen niet meer uitgesproken wordt (3.1). In andere gevallen, zoals aan het begin van een woord, doet het er niet zo toe of we hem wel of niet uitspreken. Wel is het van belang om een woord als מַלְאָךְ *mal’aach* als mal-aach uit te spreken en niet als ma-laach.

De ajin was in de oorspronkelijke uitspraak een andere keelklank, maar wordt door ons ook als een glottisslag uitgesproken. De ajin valt officieel nooit stil, maar ook

hierbij geldt dat het uitspreken niet zo van belang is in לְעֵדָן 'éden of שְׂמַע sjamá', maar wel in נָעַר ná'ar.

1.5 Dezelfde uitspraak

Vijf paren letters worden in onze uitspraaktraditie hetzelfde uitgesproken. Oorspronkelijk waren dit wel verschillende klanken.

- de sin (שׁ) en de samech (ס) als s;
- de alef (א) en de ajin (ע) als ', een glottisslag;
- de teet (ט) en de taaw (ת) als t;
- de kaf met dageesj (כּ) en de kof (ק) als k (zie 4.4).
- de kaf zonder dageesj (כ) en de cheet (ח) als ch (zie 4.4).

Voorbeeld:

אֵן uitspraak: 'iem; betekenis: 'indien'

עַמ uitspraak: 'iem; betekenis: 'met'

Het Hebreeuwse alfabet kent drie medeklinkers die in grammatica's "emfatisch" worden genoemd: de teet, de kof en de tsade. Wat dit oorspronkelijk inhield, kunnen we niet met zekerheid weten (waarschijnlijk "ejectief"). Wij spreken deze letters gewoon uit als t, k en ts.

Oefening

Benoem de volgende letters:

ל פ ט מ
נ ג ד ו ז י ו
ק ר ף צ ע
א ש שׁ
ת ה ח
ך ד ר
כ ב ס ם

Schrijf de Hebreeuwse tekst (Genesis 1:1-3) over. Schrijf alleen de letters over; de overige tekens mag u negeren.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:
וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְהוֹ וּבְהוֹ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם:
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי־אֹר וַיְהי־אֹר:

Les 2

2.1 Leesmoeders (a)

Het Hebreeuwse alfabet kent alleen medeklinkers. Het vereist daardoor veel kennis van de taal om Hebreeuwse woorden zelfs maar uit te kunnen spreken. Het levert ook dubbelzinnigheden op. In het Hebreeuws (en de meeste andere abjads) worden daarom sommige letters óók gebruikt om klinkers aan te duiden, als zogenaamde “leesmoeders” (matres lectionis). Zo kan bijvoorbeeld de jod voor een i-klank staan, omdat de j-klank van nature op de i-klank lijkt. In andere gevallen functioneren deze zelfde letters gewoon als medeklinkers. Ook word niet elke klinker aangeduid. Dit systeem is dus onvolledig en ambigu.

Voorbeeld: De Hebreeuwse woorden *kaam* ‘hij stond op’, *káma* ‘zij stond op’ en *koem* ‘sta op!’ zouden in medeklinkerschrift alle drie als קם *km* gespeld worden. Met leesmoeders worden deze woorden resp. קם *km* = *kaam*, קמה *kmh* = *káma* en קומ *kwm* = *koem*. Zo zouden ook *malki* ‘mijn koning’ en *malko* ‘zijn koning’ zonder klinkers beide als מלך *mlk* gespeld worden. Met leesmoeders zijn ze wel te onderscheiden: מלכי *mlkj* = *malki*, מלכו *mlkw* = *malko*.

2.2 Klinkertekens

De Masoreten voegden uiteindelijk klinkertekens (nikkoed) toe, om de uitspraak te bewaren. Deze stipjes en streepjes werden onder of boven de letters gezet en vormen geen onderdeel van het alfabetisch schrift. Dit maakt het mogelijk de uitspraak van ieder onbekend Hebreeuws woord te weten.

Naam	Vorm	Uitspraak
kámets	ֿ	als aa in “haas” (of o in “pot”)
pátach	-	als a in “kat”
tseree	ֿֿ	als ee in “steen”
sgol	ֿ	als e in “pet”
chírek	ֿ	als ie in “Piet”
chólem	ֿ	als oo in “boom”
kibboets	ֿֿ	als oe in “boek”

Voor de uitspraak van de kamets, zie 2.4. Alle klinkertekens staan recht onder de letter waar ze in de uitspraak op volgen, behalve de cholem, die links boven de letter staat.

Bij de sluit-kaf staan de klinkers hoger: ך.

2.3 Lettergrepen en klemtoon

In het Hebreeuws zijn clusters van medeklinkers beperkter mogelijk dan in het Nederlands. De mogelijkheden zijn:

Open lettergrepen (eindigend in een klinker):

1. CV
2. CCV

Gesloten lettergrepen (eindigend in een medeklinker):

3. CVC
4. CCVC
5. CVCC (alleen op wordeinde)

C(onsonant) = medeklinker

V(ocaal) = klinker

Hebreeuwse lettergrepen beginnen dus altijd met een medeklinker. Dit kan ook alef of ajin zijn.

Voorbeelden:

קָטָלָה *kaa-tlaa* (1+2)

קָטַלְתָּ *ka-talt* (1+5)

יִקְטְלוּ *jik-tloe* (3+2)

קָטְלִים *cta-liem* (2+3)

קָטַל *ktol* (4)

De klemtoon valt bij de meeste woorden op de laatste lettergreep. Bij andere woorden valt de klemtoon op de vóórlaatste lettergreep.

Wet van Baasten

De klemtoon valt altijd op de laatste lettergreep, behalve wanneer dat niet zo is.

In de Tenach staat de klemtoon altijd aangegeven met een accent (5.3). In een grammatica of woordenboek staat de klemtoon alleen aangegeven wanneer hij niet op de laatste lettergreep valt. Hiervoor wordt het zogenaamde “vogeltje” gebruikt: ´.

Voorbeeld 1:

Tenach: בָּרָא (Genesis 1:1)

Grammatica/woordenboek: בָּרָא

Uitspraak: *bará*

Uitleg: De klemtoon valt op de laatste lettergreep. In de Tenach wordt dit aangegeven

met het accent onder de reesj, maar in de grammatica gaan we uit van de Wet van Baasten.

Voorbeeld 2:

Tenach: הַשְׁמַיִם (Genesis 1:1)

Grammatica/woordenboek: הַשְׁמַיִם

Transcriptie: *hasjsjaamájjiem*

Uitleg: De klemtoon valt op de vóórlaatste lettergreep. Dit wordt in de Tenach met een accent aangegeven, in de grammatica met een vogeltje, in de transcriptie met een accent.

2.4 Kamets chatoef

Er bestaan verschillende uitspraaktradities van het Bijbels Hebreeuws. Zowel de academische uitspraak, die wij leren, als het Modern Hebreeuws zijn afgeleid van de traditie van de Sefardische joden. Deze maakt weliswaar gebruik van de Masoretische tekens, maar wat betreft de kamets is er geen één-op-één-relatie.

Het teken kamets is een combinatie van een streepje en een puntje. Dat zijn de patach en de cholem. De Masoreten spraken de kamets altijd uit als de Friese â, een klank die tussen de a en de o inzit. Wij spreken, in navolging van de Sefardische traditie, de kamets meestal uit als aa, soms als o.

Als een kamets in een gesloten, onbeklemtoonde lettergreep staat, is het een kamets chatoef.

	Open lettergreep	Gesloten lettergreep
Beklemtoond	<i>aa</i>	<i>aa</i>
Onbeklemtoond	<i>aa</i>	<i>o</i>

Enkele andere regels kunnen een kamets chatoef opleveren. Zo is een kamets vóór een andere kamets chatoef of vóór een chateef-kamets (5.1) ook een kamets chatoef. Deze situaties komen weinig voor en mogen we voorlopig vergeten. Maar zie paradigma 2b, hofal. Een diepgaande bespreking van de kamets chatoef vindt u in de daaraan gewijde appendix.

Voorbeeld 1:

חֹךְ-מָה *choch-ma*

Uitleg: De klemtoon valt op de laatste lettergreep (Wet van Baasten [2.3]). De eerste lettergreep is gesloten en onbeklemtoond. Deze kamets is dus een kamets chatoef. De tweede lettergreep is open en beklemtoond. Deze kamets is dus een gewone kamets.

Voorbeeld 2:

וַיָּקֹם *wajjákom*

Uitleg: Aan het vogeltje (2.3) zien we dat de klemtoon op de vóórlaatste lettergreep valt. Dat maakt de laatste lettergreep, die gesloten is, onbeklemtoond.

Voorbeeld 3:

דָּבָר *davaar*

Uitleg: De klemtoon valt op de laatste lettergreep (Wet van Baasten [2.3]). De eerste lettergreep is open (en onbeklemtoond) de tweede lettergreep is beklemtoond (en dicht). In beide gevallen gaat het om een gewone kamets.

2.5 Sjwa

De sjwa duidt aan dat er geen klinker volgt op de medeklinker waar deze onder staat. Als een woord eindigt op een medeklinker, wordt er geen sjwa geschreven. Hierop zijn er twee uitzonderingen:

- Als een woord op twee medeklinkers eindigt, krijgen beide een sjwa.
- De sluit-kaf krijgt altijd een sjwa, als er geen klinker op volgt.

Voorbeelden:

בְּרִית *brit*. Er volgt geen klinker op de beet, dus staat er een sjwa.

יָם *jaam*. Er volgt geen klinker op de meem, maar op het wordeinde wordt geen sjwa geschreven.

קַטְלָה *katalt*. Het woord eindigt op twee medeklinkers. Beide krijgen een sjwa.

מְלֶאֶךָ *mal'aach*. Er volgt geen klinker op de lamed, dus staat er een sjwa. Het woord eindigt op een kaf zonder klinker, die dan een sjwa krijgt.

2.6 Sjwa mobile

Als een lettergreep met twee medeklinkers begint, kan dit soms moeilijk uit te spreken zijn. Sommige uitspraaktradities voegen daar standaard een hulpklinker toe, de “stomme e”, zoals in het Nederlandse “lopen”, “bericht” of “de”. Men maakt dan onderscheid tussen de niet-uitgesproken sjwa en de uitgesproken sjwa (sjwa mobile).

Wij daarentegen maken dat onderscheid niet. De sjwa heeft als enige functie aan te geven dat er geen klinker volgt. Afhankelijk van de medeklinkers kan dit lastig uit te spreken zijn en mag je best als hulpklinker een “stomme e” toevoegen.

Als de eerste letter van een woord een sjwa bij zich heeft:

קָטַל *ktol* of *ke-tol*

Als de letter met sjwa volgt op een andere letter met sjwa:

יָקַטְלוּ *jik-tloe* of *jik-te-loe*

Als de letter met sjwa volgt op een open lettergreep:

קָטְלִים *ko-tliem* of *ko-te-liem*

Voorbeelden:

שְׁלֹמֹה uitspraak: *sjlo-mo* of *sje-lo-mo*

קָטְלִים uitspraak: *ko-tliem* of *ko-te-liem*, maar niet *kot-liem*

De taalkundige term voor de “stomme e” is *sjwa*, vernoemd naar deze sjwa mobile. Het symbool hiervoor in het *International Phonetic Alphabet* is ə.

Oefening

Spreek de volgende woorden uit, schrijf ze over en zoek de betekenis op in de woordenlijst:

1. אָרֶז	6. מִים
2. בָּשָׂר	7. אֶהָל
3. נָהָר	8. שָׁם
4. שָׁם	9. בָּאָר
5. שָׁמֶן	10. נֶעַר

Spreek de volgende Bijbelse namen uit. Hoe noemen wij hen in het Nederlands?

1. אָדָם	6. רָחֵל
2. קַיִן	7. יִשְׂרָאֵל
3. שָׁם	8. גְּלִיָּת
4. יִצְחָק	9. אֶסְתֵּר
5. עֶשָׂו	10. הָמָן

Les 3

3.1 Leesmoeders (b)

In een gevocaliseerde tekst, een tekst met toegevoegde klinkertekens (2.2), hebben de leesmoeders geen functie meer, maar ze blijven wel staan. Onze taak is dus ze te herkennen om ze vervolgens te negeren.

De letters die als leesmoeder gebruikt kunnen worden zijn **alef, hee, waaw en jod**.

-Hee komt alleen op het einde van een woord als leesmoeder voor.

-Waaw wordt als leesmoeder gebruikt voor *oe* en *o*. In tegenstelling tot bij de andere leesmoeders, hebben de Masoreten hierbij het klinkerteken niet bij de voorgaande medeklinker geplaatst, maar bij de leesmoeder.

Niet טֹוב maar טוֹב *tov*. We spreken hier van een **grote cholem**.

Niet טוֹבֿ maar טוֹבֿ *sjoev*. We spreken hier van een **sjóerek**.

Niet in alle gevallen gaat het strikt gezien om een leesmoeder: een letter die is ingevoegd om een klinker weer te geven. Het kan ook gaan om een historische spelling: de medeklinker werd vroeger wel uitgesproken, maar is verdwenen (net zoals in het Friese “bern” de *r* niet meer wordt uitgesproken). Voor alef geldt dat zelfs vrijwel altijd; deze werd in het Hebreeuws nooit gebruikt om een klinker aan te duiden. Alle niet-uitgesproken letters noemen wij voor het gemak leesmoeders.

Leesmoeders herken je doordat ze geen klinkerteken of sjwa bij zich dragen.

Voorbeeld:

בְּרֵאשִׁית *breesjiet*. De alef en de jod hebben geen klinker of sjwa bij zich. De taaw ook niet, maar die kan geen leesmoeder zijn. Deze heeft geen sjwa omdat hij op het einde van het woord staat (zie 2.5).

Op het einde van een woord gaat de bovenstaande regel niet op, omdat andere letters zonder klinker dan ook geen sjwa bij zich dragen (2.5). Op het wordeinde gelden de volgende regels:

-alef is altijd leesmoeder;

-hee ook, behalve als er een mappiek in staat (3.2);

-waaw als het een grote cholem of sjoerek is;

-jod alleen na een sgol, tseree of chirek.

Voorbeelden:

בָּרָא *bara*. De alef op het einde van een woord is altijd leesmoeder.

קָא־טְלוֹ *kaa-tloe*. De waaw is hier een sjoerek en dus leesmoeder.

סוֹסָאָו *soesaaw*. De eerste waaw is leesmoeder, want het is een sjoerek. De jod heeft geen klinker of sjwa en is dus ook leesmoeder. De waaw op het einde is geen grote cholem of sjoerek daarmee een gewone medeklinker.

סִינַי *sinaj*. De eerste jod heeft geen klinker of sjwa en is dus leesmoeder. Voor de

tweede jod staat een patach. Dit is geen sgol, tseree of chirek, dus is de jod hier geen leesmoeder.

Het Bijbels Hebreeuws kent geen vaste spelling. De spellingsvariatie is vrijwel altijd op het vlak van leesmoeders. Veel woorden komen zowel met als zonder leesmoeder voor. In jongere teksten staan meer leesmoeders dan in oudere.

Voorbeelden:

דָּוִד – דָּוִד	<i>dawid</i>	‘David’
יָקֻמוּ – יָקֻמוּ	<i>jakóemoe</i>	‘zij zullen opstaan’
טוֹב – טוֹב	<i>tov</i>	‘goed’
אֹתוֹת – אֹתוֹת – אֹתוֹת	<i>’otot</i>	‘tekens’

(De spelwijze אֹתוֹת, met beide o’s uitgedrukt door een leesmoeder, komt in de Tenach niet voor, maar is de Modern Hebreeuwse spelling.)

3.2 Mappiek

Meestal is een hee op het einde van een woord een leesmoeder. Als dat niet zo is, komt er een punt in. Deze noemen we mappiek en kan het verschil maken tussen:

סוּסָה *soesaa* ‘merrie’ (zie 7.1)

סוּסָה *soesaah* ‘haar paard’ (zie 9.2)

Deze punt ziet er hetzelfde uit als de dageesj (4.3), maar kan daarmee nooit verward worden. De hee is geen begadkefat-letter (4.4). De hee kan als gutturaal ook niet verdubbelen (5.1). Op het einde van een woord is verdubbeling sowieso niet mogelijk (4.3).

Oefening

Spreek de volgende woorden uit, schrijf ze over en zoek de betekenis op in de woordenlijst:

1. עוֹלָם	6. שָׁרָה
2. עֵיר	7. הוּא
3. סוּס	8. הִיא
4. סוּסָה	9. אֲנִיחֵנוּ
5. לַיְלָה	10. תּוֹרָה

Spreek de volgende Bijbelse namen uit. Hoe noemen wij hen in het Nederlands?

1. שָׁרָה	6. מֹשֶׁה
2. לֵאָה	7. שְׁמֹשׁוֹן
3. לֵוִי	8. שְׁמוּאֵל
4. בְּנֵימִין	9. שְׂאוּל
5. פְּרָעָה	10. נְשֵׁלְמָה